

A U R A

TIDSKRIFT FÖR AKADEMISKA STUDIER AV NYRELIGIOSITET

Samhällsvetenskaplig forskning om nyandlighet och nya religiösa rörelser ur ett bibliometriskt perspektiv

Jenny-Ann Brodin Danell

Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet, Vol. 4 (2012), 122–154.
doi: <https://doi.org/10.31265/aura.485>

De första tio årgångarna, utgivna mellan 2009 och 2018, av *Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet* (ISSN: 2000-4419) publicerades ursprungligen i tryckt format. Från och med volym 11 (2020), har tidskriften omarbetats till en diamond open access-tidskrift, och har bytt namn till *Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet* (ISSN: 2703-8122). Samtliga artiklar, redaktionella texter och bokrecensioner från volymerna 1–10 publiceras nu online med open access (Creative Commons BY-SA 4.0 licence) med tillstånd från författarna.

For the first ten volumes, published between 2009 and 2018, *Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet* (ISSN: 2000-4419) was exclusively available in printed form. Starting with volume 11 (2020), the journal is re-envisioned as a diamond open access journal and will be renamed *Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet* (ISSN: 2703-8122). All articles, editorials, and reviews from volumes 1–10 are published online in open access form (Creative Commons BY-SA 4.0 licence) with the permission of the author(s).

Samhällsvetenskaplig forskning om nyandlighet och nya religiösa rörelser ur ett bibliometriskt perspektiv

Jenny-Ann Brodin Danell

När de samhällsvetenskapliga ämnena etablerades var studiet av religion och religiösa fenomen – exempelvis med fokus på sådant som organisering, ledarskap, socialisation och integration – en central del av såväl teoribildning som empiriska studier. I takt med västvärldens generella sekularisering har detta fokus avtagit, även om man i viss utsträckning kan skönja ett förnyat intresse för samhällsvetenskapliga förklaringar av religiösa fenomen. Exempelvis är många samhällsvetare intresserade av religionens roll i etniska konflikter och konsekvenser av religiös pluralism. Trots detta förnyade intresse är det rimligt att anta att stor del av religionsforskningen idag sker inom humanistiska och teologiska ämnen, där fokus vanligtvis ligger på religionernas idémässiga innehåll och historiska framväxt (se exempelvis Furseth & Repstad 2005).

I denna artikel kommer jag att ge en översikt till en avgränsad del av den samhällsvetenskapliga religionsforskningen, nämligen till studiet av nyandlighet och nya religiösa rörelser, med hjälp av bibliometriska metoder. Bibliometri förknippas ofta med utvärderande forskningspolitiska syften, där exempelvis produktivitet och genomslag hos lärosäten och forskargrupper bedöms (Van Raan 1999). Bibliometri kan

dock även användas i kunskapssociologiska sammanhang – och som grund för kunskapsöversikter (för introduktioner se Kärki & Kortelainen 1998; Schneider, Sandal & Jensen 2006). I detta sammanhang används metoderna för det senare syftet, för att ge en översikt till ett specifikt forskningsfälts framväxt, innehåll och intellektuella struktur.

En övergripande fråga är om det är möjligt att identifiera ett distinkt samhällsvetenskapligt forskningsfält om nyandlighet och nya religiösa rörelser? Om ja, hur har detta fält utvecklats över tid? Hur ser publiceringsmönstren ut? Varifrån kommer forskningen? Vilka företeelser, frågor eller områden studeras? Hur ser den intellektuella kärnan eller strukturen ut? För att besvara detta kommer jag att analysera vetenskapliga (peer reviewed) artiklar, som finns representerade i de bibliografiska databaserna *Web of Science* (Social Science Citation Index) och *Scopus*.

Material, metod och begränsningar

Att ringa in samhällsvetenskaplig forskning om nyandlighet och nya religiösa rörelser stöter på flera problem. Dels är det inte givet vilka ämnen som kan eller bör inkluderas i begreppet samhällsvetenskap (exempelvis råder det delade meningar om antropologi och etnologi bör räknas som samhällsvetenskapliga eller humanistiska ämnen), dels är begrepp som ”nyandlighet” och ”nya religiösa rörelser” omdiskuterade (se exempelvis Beckford 1985; Stark & Bainbridge 1979). Det är inte heller givet att disciplinära gränser är lämpliga för att bedöma innehållsmässig relevans. Exempelvis kan forskare som är verksamma vid humanistiska eller medicinska forskningsmiljöer publicera verk i samhällsvetenskapliga forum och/eller som är av samhällsvetenskaplig karaktär och relevans.

I denna artikel har samhällsvetenskaplig forskning avgränsats till dokument kategoriserade som *Articles*, i databaserna *Web of Science* (Social Science Citation Index) och *Scopus*. Detta är två av de största bibliografiska databaserna, där man kan söka information om hur vetenskapliga publikationer citeras. Bibliografiska databaser har dock en rad välkända problem, inte minst när det gäller humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Exempelvis är täckningen avsevärt sämre för dessa områden än för naturvetenskap, teknik och medicin (Hicks 1999). Många tidskrifter, inte minst nationella och icke engelskspråkiga, saknas (Garfield 1990). Likaså omfattas sällan monografier, antologier och olika typer av rapportserier. Detta blir till ett särskilt problem inom humaniora och samhällsvetenskap då publiceringsmönstren skiljer sig åt i jämförelse med naturvetenskap, teknik och medicin – någonting som både förklaras av studieobjektens karaktär (som ofta är av mer lokalt intresse – varför lokala språk och forum ligger närmare till hands än internationella motsvarigheter) och av att forskningen bedrivs på annat sätt. Exempelvis är det vanligt med en lång forskningsprocess och att man arbetar på egen hand. Läsekretsen är dessutom ofta vidare än den strikt akademiska varför publicering i monografier ofta ses som ett lämpligt alternativ (Iribaren-Maestro Lascurain-Sánchez & Sanz-Casado 2009). Trots dessa begränsningar kan man argumentera för att bibliografiska databaser kan vara relevanta att använda även vid analys av humaniora och samhällsvetenskap. Utvecklingen inom dessa områden går mot allt högre grad av internationalisering – och att allt fler forskare väljer internationella peer reviewed-tidskrifter som sin huvudsakliga kanal för att kommunicera forskningsresultat (*ibid*).

De sökord som har använts för att ringa in forskning om nyandlig-

het och nya religiösa rörelser är ”New Religious Movement*”, ”New Religio*”, ”Western Esoteric*” och ”New Age Movement*”¹. Ytterligare ett antal sökord har testats, som ”New Age”, ”Spiritual*”, ”New Spiritual*” och ”Pagan*”, men då de har haft för låg grad av träffsäkerhet (och exempelvis inkluderat ett stort antal publikationer inom fysik och statistik) så har de inte använts i det slutgiltiga urvalet. Jag har också valt att inte söka på namn på enskilda organisationer (som ”Hare Krishna”) då ett sådant förfaringssätt sannolikt skulle missa mindre, ovanliga och för allmänheten okända grupper. Det är också rimligt att anta att studier av enskilda rörelser och grupper bör ha kommit med i urvalet, genom de mer övergripande sökorden.

Sökorden har använts i de titlar, abstracts och nyckelord som finns representerade i databaserna. För att avgränsa sökningarna till samhällsvetenskap har jag utgått från respektive databas ämneskategorisering. I *Scopus* innebär det att sökningen först har avgränsats till *Social Sciences* och därefter till tillgängliga samhällsvetenskapliga ämnen (som sociologi, ekonomi, statsvetenskap, juridik och internationella relationer). I *Web of Science* har jag utgått från *Social Science Citation Index* (SSC-I) och därefter från tillgängliga samhällsvetenskapliga ämnen. En konsekvens av sökproceduren är att dokumenten i hög grad har identifierats med hjälp av de begrepp som författarna själva använder i titlar och abstracts. Detta innebär att begrepp som ”New Religious Movement” kan få en delvis annorlunda betydelse än vad som är etablerat inom modern religionsforskning. Förhoppningsvis

---

¹ Citationstecken används för att hålla samman enskilda ord i sökningarna. Asterisk (*) används som ersättningstecken, vilket möjliggör att olika ändelser (exempelvis pluralformer) på ett ord kommer med.

ger dock urvalet en bred bild av den samhällsvetenskapliga forskningen om nyandlighet och olika former av nya religiösa rörelser, som finns representerad i dessa databaser, även om enskilda verk och forskare med största sannolikhet har missats.

Informationen om dokumenten varierar något, både inom och mellan de två databaserna. I de flesta fallen finns det uppgifter om författare, titel, källa, publiceringsår, abstract, hur många och vilka som har citerat dokumentet, vilka referenser som har använts och adress på huvudförfattaren eller samtliga författare. I vissa fall finns även nyckelord, deskriptorer, information om vem som har finansierat forskningen samt länk till dokumentet i fulltext. I analyserna nedan presenteras relevanta bortfall när de förekommer. En viktig skillnad mellan databaserna är att de har olika täckning över tid. I *SSC-I* finns det dokument från 1956 och framåt. I *Scopus* är merparten av dokumenten från 1996 och framåt. Sökningarna har utförts i hela databaserna fram till och med augusti 2012.

Då databaserna till viss del överlappar med varandra har dubletter sorterats bort. I den manuella kodningen (se avsnittet *Innehåll och inbördes relationer*) har ytterligare tio dokument tagits bort, då de uppenbart inte tillhör det nyandliga forskningsområdet (utan exempelvis handlar om geologi eller allmän ekonomisk teori). Totalt består materialet av 346 dokument.

Resultatet av sökningarna i databaserna, de så kallade bibliometriska posterna, har exporterats som textfiler och därefter analyserats med hjälp av Excel och Bibexel². Nätverksanalyserna, samt visualiseringar-

---

² <http://www8.umu.se/inforsk/Bibexcel/>

na av dessa, har utförts med hjälp av Pajek³. De specifika procedurerna för analysen redovisas tillsammans med resultaten nedan.

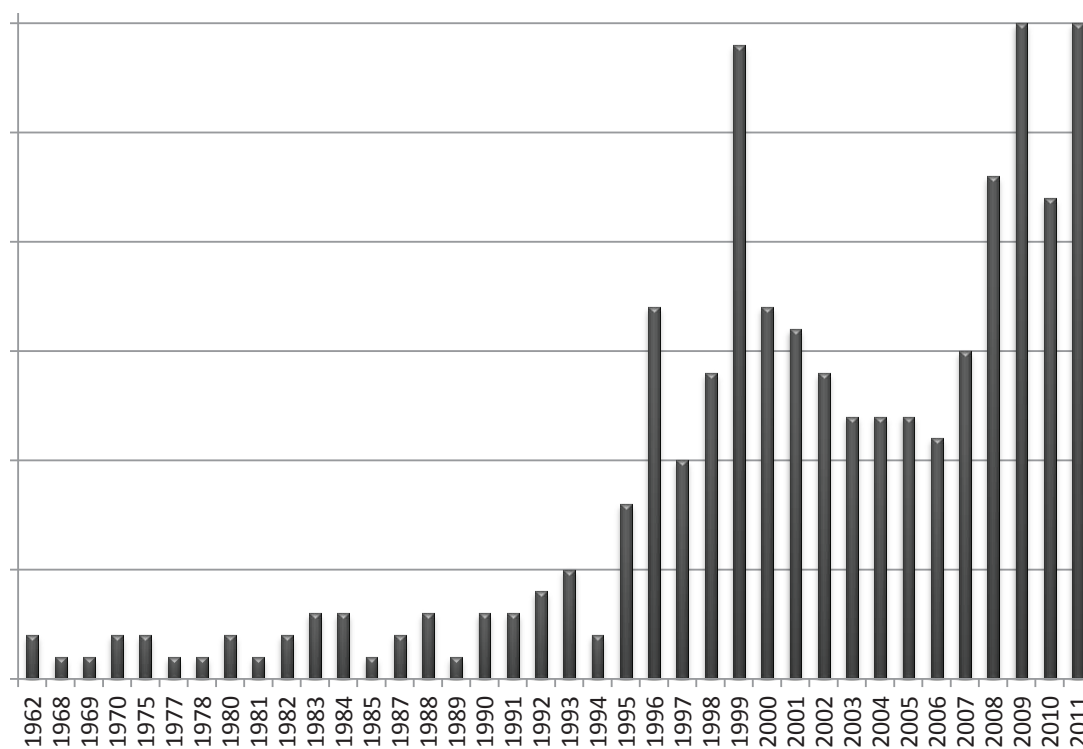
Publiceringsverksamhet och geografisk spridning

Ett första mått den samhällsvetenskapliga forskningen om nyandlighet och nya religiösa rörelser kan vara att analysera den så kallade publiceringsverksamheten (se Kärki & Kortelainen 1998) och hur den har utvecklats över tid.

De äldsta artiklarna i materialet är från 1960-talet. Under de första årtiondena handlar det om mycket få publikationer per år – och under vissa år inga alls. Vid mitten av 1990-talet är det möjligt att identifiera en tydlig ökning, som har lett fram till att det under de senaste åren har publicerats kring 30 artiklar per år (se Diagram 1). Här är det dock viktigt att ta hänsyn till ovan nämnda skillnader i täckning mellan databaserna. En del av ökningen kan med största sannolikhet förklaras med att *Scopus* tillkommer som databas 1996. Som helhet rör det sig också om små tal, varför jämförelser mellan enskilda år är vanskliga. Exempelvis kan ett temanummer i en tidskrift ge en påtaglig ökning från ett år till ett annat. Ökningen kan också ses i relation till den allmänna expansionen av forskning och publiceringsverksamhet. I sina klassiska studier av naturvetenskap beräknade de Solla Price (1963) fördubblingstiden av forskning till ungefär 15 år, även om det finns relativt stora skillnader mellan olika vetenskapliga fält. Utifrån en sådan modell är det ökade antalet artiklar, från mitten av 1990-talet fram till idag, ungefär vad man kan förvänta sig.

---

³ <http://pajek.imfm.si/>

Diagram 1. Samhällsvetenskapliga artiklar nyandlighet och nya religiösa rörelser, antal per år, åren 1962-2011⁴

I vilka tidskrifter återfinns då dessa artiklar? Återfinns den samhällsvetenskapliga forskningen inom uttalat samhällsvetenskapliga tidskrifter eller inom andra vetenskapliga fält? Är forskningen koncentrerad till vissa tidskrifter? En övergripande bild är att de 346 artiklarna återfinns i 187 tidskrifter. Merparten av dessa är av samhällsvetenskaplig karaktär (exempelvis med inriktning mot sociologi, antropologi, ekonomi, pedagogik och genusvetenskap), även om det förekommer tidskrifter

⁴ I detta diagram ingår inte uppgifterna för 2012, då dessa i skrivande stund inte är kompletta. I materialet som helhet ingår nio artiklar från 2012.

med inriktning mot språkstudier, filosofi, medicin och historia. Ett mindre antal tidskrifter förekommer mer frekvent i materialet (se Tabell 1). Den tidskrift som är representerad med flest artiklar är *Journal of Contemporary Religion* (38 artiklar), tätt följd av *Social Compass* (34 artiklar). Den förstnämnda har ett uttalat syfte att dokumentera och utvärdera sociologiska, antropologiska, psykologiska och filosofiska aspekter av religion, i nutida samhällen.⁵ Den senare har som mål att representera bredden av sociologisk forskning, runt om i världen, inom religionens område.⁶ Ytterligare ett par relativt frekventa tidskrifter är *Journal for the Scientific Study of Religion* och *Religion*, som båda definierar sig som multidisciplinära inom religionens område.⁷ 141 av tidskrifterna förekommer bara en gång i materialet, vilket kan ge en fingervisning om att detta inte bara är litet utan även ett förhållandevis splittrat forskningsfält.

---

⁵ <http://www.tandfonline.com/action/aboutThisJournal?show=aimsScope&journal-Code=cjcr20>

⁶ <http://scp.sagepub.com/>

⁷ <http://eu.wiley.com/WileyCDA/WileyTitle/productCd-JSSR.html>

<http://www.tandfonline.com/action/aboutThisJournal?show=aimsScope&journal-Code=rrel20>

Journal of Contemporary Religion	38
Social Compass	34
Journal for the Scientific Study of Religion	17
Religion	14
Sociology of Religion: A Quarterly Review	7
Social Justice Research	5
Acta Ethnographica Hungarica	4
Asian Journal of Social Science	4
Futures	4
Social Science and Medicine	4
Anthropological Journal of European Cultures	3

Tabell 1. Topp 10 tidskrifter för samhällsvetenskapliga artiklar om nyandlighet och nya religiösa rörelser, samt antal artiklar per tidskrift, åren 1962-2012

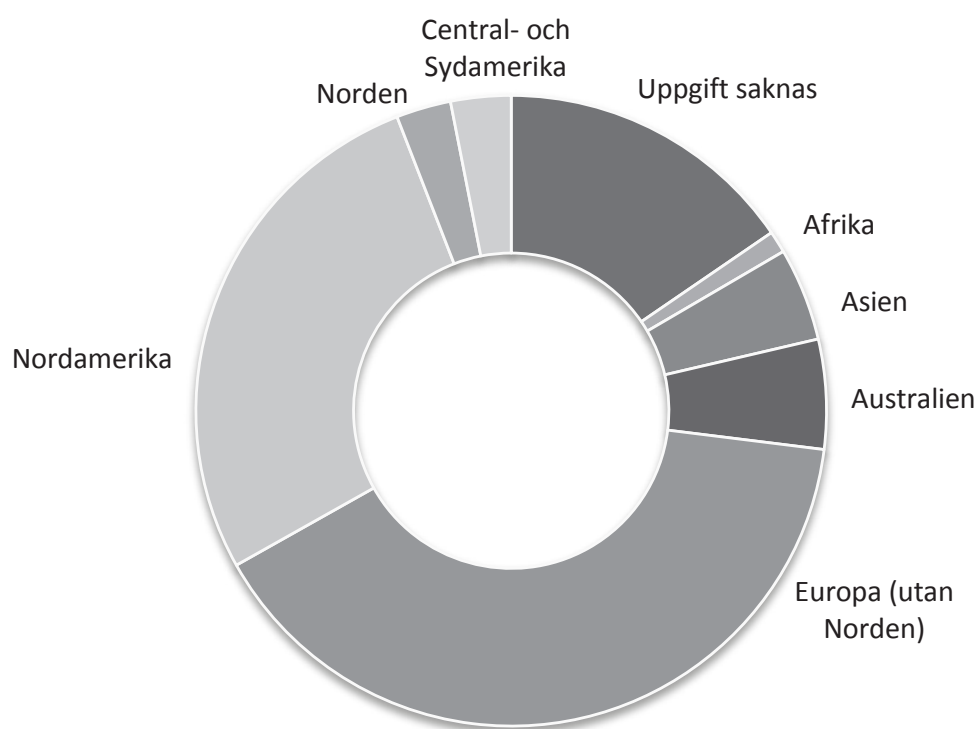
Varifrån kommer då forskningen? Vilka länder eller regioner är dominerande? Att kartlägga detta är dock inte helt enkelt. Dels redovisas adresser och institutionell tillhörighet tämligen osystematiskt – och ibland inte alls – i de aktuella databaserna. I normalfallet finns det endast uppgifter om förste författare i *Scopus* medan det finns uppgifter om samtliga författare i *Web of Science*.

Om vi begränsar oss till vilken adress/institution⁸ som den förste författaren har angivit så kan vi se att de vanligaste länderna är USA

---

⁸ Detta bygger på en manuell omkodning av fälten ”affiliation” och ”corresponding address”.

(21 procent), England (15 procent), Kanada (sex procent) och Australien (sex procent). Om man slår ihop länderna till större geografiska regioner (se Diagram 2) kan man dock konstatera att de europeiska länderna dominerar publiceringsverksamheten (43 procent) inom detta område framför Nordamerika (27 procent). De nordiska länderna står för knappt tre procent av dokumenten. Det är dock värt att notera att bortfallet för adresser/institutionstillhörighet är högt i detta material. Det saknas uppgifter om cirka 15 procent av dokumenten.

Diagram 2. Samhällsvetenskapliga artiklar om nyandlighet och nya religiösa rörelser, utifrån förste författare, fördelade över geografiska regioner

För att få en uppfattning om vad dessa andelar motsvarar så kan vi jämföra dem med samtliga publikationer inom samhällsvetenskap som finns representerade i *Web of Science*, under ett givet år. Under 2010 stod USA för cirka 40 procent, England för elva procent, Kanada för sex procent och Australien för fem procent. Sammantaget stod Nordamerika för drygt 45 procent och de nordiska länderna för drygt tre procent av publikationerna. Utifrån detta kan man bland annat konstatera att den samhällsvetenskapliga forskningen om nyandlighet och nya religiösa rörelser är mer dominerad av europeiska länder än vad samhällsvetenskaplig forskning är generellt. Den nordiska forskningen är intressant nog representerad i snudd på exakt lika omfattning – vilket också kan tolkas som att nordiska forskare inom nyandlighet och nya religiösa rörelser är lika benägna att publicera sig i peer reviewed tidskrifter, som finns representerade i *Web of Science*, som man är inom samhällsvetenskapliga ämnen generellt. Detta mönster gäller också för länder som Kanada och Australien.

Citat och toppciterade artiklar

Merparten av bibliometriska studier går ut på att göra någon form av citeringsanalys. Exempelvis kan man titta på hur man citerar inom ett forskningsfält, citeringarnas inbördes relationer eller hur många citat publikationer har fått och varifrån citeringarna kommer (Kärki & Kortelainen 1998). Ett grundläggande antagande är att citat reflekterar vilken uppmärksamhet en publikation har fått – och att en författare som är flitigt citerad sannolikt är mer välkänd och uppskattad av andra forskare än den som har få eller inga citat. Detta är dock ett mycket förenklat antagande. Hur citat ges inrymmer många retoriska dimensioner (se exempelvis Hyland 1999; MacRoberts &

MacRoberts 1984). Exempelvis är citat inte det samma sak som erkännande, då man kan referera till publikationer vars slutsatser eller resultat man inte delar. Antalet citat är rimligen inte heller synonymt med läsekretsens storlek. Exempelvis kan läroböcker i ett ämne vara lästa av många utan att för den skull refereras i någon större utsträckning. Det är dessutom fullt möjligt att referera texter utan att ha läst dem. Citeringsbeteendena – hur och på vilka sätt man citerar – varierar även mycket mellan olika vetenskapliga fält. Exempelvis citeras ”klassiska verk” av förgrundsgestalter i betydligt högre grad inom samhällsvetenskap än inom naturvetenskap. Även innehållet i dessa referenser skiljer sig avsevärt åt. Inom samhällsvetenskapliga ämnen, som sociologi, används referenser ofta för att sätta forskningen i ett vidare sammanhang, för att övertyga läsaren om forskningens relevans och rimlighet, medan man inom naturvetenskapliga ämnen är mer fokuserade på specifika detaljer och resultat. En konsekvens av detta är också att man inom samhällsvetenskap ofta använder sig av äldre litteratur än inom naturvetenskap (se exempelvis Hargens 2000; Wouters 1999) och att det är svårt att jämföra citat mellan olika vetenskapliga fält om man inte gör någon form av normalisering (Zitt, Ramanana-Rahary & Bassecoulard 2005).

Om vi tittar närmare på citeringarna av det aktuella materialet så kan vi se att de i genomsnitt har blivit citerade drygt fyra gånger. 146 av de 346 artiklarna (42 procent) har inte blivit citerade någon gång. Ytterligare 102 artiklar (29 procent) har blivit citerade en till tre gånger. 10 artiklar (3 procent) har blivit citerade mer än 20 gånger (se Tabell 2). Poängen med dessa siffror, i detta sammanhang, är dock inte att bedöma om artiklarna i fråga är mycket eller lite citerade, eller att göra en rangordning av dem, utan att citaten kan ge en fingervisning

om karaktären på forskningsfältet samt indikera vilka artiklar som har rönt förhållandevis stor uppmärksamhet bland andra forskare.

Författare	Titel	Årtal	Tidskrift	Antal citat Scopus	Antal citat SSC-I
Minow, M.	Public and Private Partnerships: Accounting for the New Religion	2003	Harvard Law Review	31	64
Peach, C.	Social Geography: New Religions and Ethnoburbs - Contrasts with Cultural Geography	2002	Progress in Human Geography	40	29
Wardwell, W.I.	Alternative Medicine in the United States	1994	Social Science and Medicine	34	45
Sjoberg L., Af Wahlberg, A.	Risk Perception and New Age beliefs	2002	Risk Analysis	31	26
Caldwell, J.C., Orubuloye I.O., Caldwell, P.	Underreaction to AIDS in Sub-Saharan Africa	1992	Social Science and Medicine	21	29
Bell E., Taylor S.	From Outward Bound to Inward Bound: The Prophetic Voices and Discursive Practices of Spiritual Management Development	2004	Human Relations	29	20
Holloway, J.	Make-believe: Spiritual Practice, Embodiment, and Sacred Space	2003	Environment and Planning A	20	24
Stark, R.	Why Religious Movements Succeed or Fail: A Revised General Model	1996	Journal of Contemporary Religion	22	3
Aupers, S., Houtman D,	Beyond the Spiritual Supermarket: The Social and Public Significance of New Age Spirituality	2006	Journal of Contemporary Religion	21	0
Pries, L.	Transnational Social Spaces. A Theoretical-empirical Scetch based on Mexican-American Labor Migration	1996	Zeitschrift fur Soziologie	20	23

Tabell 2. Samhällsvetenskapliga artiklar om nyandlighet och nya religiösa rörelser med fler än 20 citat

Den mest citerade artikeln, Martha Minows *Public and Private Partnerships: Accounting for the New Religion* (2003), har 64 citat i *SSC-I*. Det är dock tveksamt om denna artikel bör räknas till detta forskningsfält, då den behandlar vad som händer vid privatisering av centrala samhällsliga institutioner. Hur påverkas samhällsliga normer av att vård, omsorg, utbildning (etc.) ges av både vinstdrivande och ideella organisationer? De grupper och organisationer som behandlas i denna artikel är dock inte, trots titeln, begränsade till traditionellt nyandliga eller nya religiösa rörelser, utan definierade betydligt bredare.

Andra förhållandevis flitigt citerade artiklar är *Social Geography: New Religions and Ethnoburbs - Contrasts with Cultural Geography* (Peach 2002), *Alternative Medicine in the United States* (Wardwell 1994) *Risk perception and New Age Beliefs* (Sjöberg & af Wåhlberg 2002) och *Underreaction to AIDS in Sub-Saharan Africa* (Caldwell, Orubuloye & Caldwell 1992). Den förstnämnda är en översiktsartikel om framväxten och utvecklingen av kulturgeografi, där uppmärksamheten särskilt riktas mot hur religiös tillhörighet och identitet har blivit ett allt viktigare område för studier. Detta ses som en förskjutning från intresset för migrationsprocesser och etnicitet - där etnisk tillhörighet har kommit att betraktas som ett alltför trubbigt analysredskap av en del kulturgeografer. Intresset för religion är dock enligt Peach (2002) inte generellt utan framförallt riktat mot vissa grupper, som sikher, hinduer och framförallt muslimer - grupper som just kopplas till migrationsfrågor i den samhällsvetenskapliga forskningen. Peach konstaterar att religion fortfarande är ett förhållandevis litet forskningsområde inom kulturgeografien, men att intresset ökar. I första hand är det materiella uttryck som står i fokus, som byggen av moskéer och tempel, men även relationen mellan dessa och människors identiteter. Nya religio-

ner i denna artikel syftar i första hand på religioner som är (mer eller mindre) nya i en viss kulturell och geografisk kontext.

Wardwells (1994) artikel behandlar begreppet alternativmedicin och problemet med att det ofta definieras som en restkategori i relation till traditionell (bio-) medicin, det vill säga allt som *inte* är medicin. Begreppet omfattar därför ofta allt från folkmedicin, naturpreparat, healing och andliga tekniker till kiropraktik och akupunktur. I artikeln diskuteras bland annat professionalisering och acceptans av inriktningar som osteopati och kiropraktik och behovet av att särskilja inriktningar som omfattar övernaturliga förklaringar från sådana som inte gör det.

Den fjärde mest citerade artikeln i materialet är skriven av de svenska forskarna Lennart Sjöberg och Anders af Wåhlberg (2002), som båda är psykologer. Utgångspunkten för denna artikel är iakttagelsen att skepticism mot modern teknik och vetenskap tycks hänga samman med ett antal grundläggande värderingar som kan samlas under begreppet New age. Utifrån detta har författarna undersökt om ett antal New age-värderingar har någon betydelse för hur människor uppfattar risk. För att mäta detta har Sjöberg och af Wåhlberg använt en rad påståenden och frågor, som i sin tur representerar fyra dimensioner (tro på högre medvetande, syn på själen, tro på paranormala fenomen och användande av alternativa healingmetoder). Bland bakgrundsvariablerna fann Sjöberg & af Wåhlberg resultat som åtminstone till viss del går emot tidigare forskning. Exempelvis fann de att New age-värderingar är mindre populära bland personer med högre utbildning. De fann också, mot förväntan, ett positivt samband mellan traditionell religiös tillhörighet och New age – men inte något samband mellan att använda alternativa healingmetoder och att hysa

New age-värderingar. När det gäller New age-värderingarnas betydelse för hur människor uppfattar risk så fann författarna att dessa förklarar ungefär 15 procent av variansen och att det särskilt är tro på högre medvetande samt paranormala fenomen som har betydelse.

Caldwell, Orubuloye och Caldwells (1992) artikel är skriven ur ett folkhälsoperspektiv och handlar om vilka reaktioner som AIDS-epidemin har fått i de länder som har drabbats värst. Hur kommer det sig att myndigheter och regeringar i många fall har reagerat mindre än vad man skulle kunna förvänta sig? Kopplingen till nyandlighet och nya religiösa rörelser ligger i denna artikel i att vissa nya religiösa rörelser som har etablerats i dessa länder förstärker svårigheterna i att öppet tala om sexuellt överförbara sjukdomar, genom att vidmakthålla tabun kring sexuella relationer och skamkänslor kring att bli upptäckt med att ha illegala sexuella relationer.

Innehåll och inbördes relationer

Ett enkelt sätt att få grepp om innehållet i de 346 artiklarna vore att titta närmare på nyckelorden och/eller deskriptorerna av dokumenten. Bortfallet på dessa är dock mycket högt, varför jag har valt att göra en kvalitativ kodning av titlar och (i förekommande fall) abstracts. Kodningen har utförts hierarkiskt, genom att först identifiera övergripande studieobjekt (exempelvis vilken typ av rörelse eller religion som studeras), därefter mer på mer detaljerad nivå (exempelvis perspektiv eller frågor). När det gäller de övergripande koderna har jag utgått från författarna språkbruk och begrepp. Med andra ord, om de har angivit i titeln och/eller abstracten att artikeln behandlar "Hare Krishna" så har jag använt detta begrepp som kod. Om de däremot har skrivit att den handlar om "a new religious movement" så har jag istället

använt koden *Nya religiösa rörelser*. När det gäller de mer detaljerade koderna har jag försökt finna begrepp som kan representera ett flertal dokument, även om detta innebär att vissa nyanser går förlorade. Varje artikel har fått mellan en och tre koder, beroende på innehåll och tillgänglig information om dokumenten. Exempelvis har en artikel som behandlar värderingar bland New age-utövare kunnat få koderna *New age – Attityder/värderingar - Demografi*.

Vid en kvantifiering av de övergripande koderna (Tabell 3) kan man se att de utan konkurrens mest vanliga studieobjekten är *New age* (24 procent av dokumenten) och *Nya religiösa rörelser* (23 procent). Utöver de som presenteras i tabellen nedan förekommer det ungefär 60 unika koder, som representerar enskilda grupper eller religiösa/andliga inriktningar, varav många skulle kunna kategoriseras som New age, nya religiösa rörelser eller motsvarande. Det är också värt att notera att det finns dokument där det inte framgår något specifikt eller namngivet studieobjekt.

New age	82
Nya religiösa rörelser	80
Japanska religioner	13
Neo-paganism	11
Hare Krishna	8
Kristendom	7
New age och Neo-paganism	7
Västerländsk esoterism	6
Soka gakkai	3
Falun Gong	2

Tabell 3. Topp 10 övergripande koder, antal.

De detaljerade koderna (Tabell 4), som avser att fånga perspektiv, frågor och liknande, visar att många av artiklarna på ett eller annat sätt behandlar rörelserna eller utövarnas *Ideologi/trossystem* (24 procent), *Organisering* (11 procent) eller *Ekonomi/marknad* (10 procent). I förhållandevis många av artiklarna görs det även någon form av distinktion att det endera handlar om *Sekter/kulter* eller att dessa begrepp diskuteras i relation till rörelsen i fråga.

Ideologi/trossystem	82
Organisering	37
Ekonomi/marknad	33
Kulter/sekter	22
Religiöst/andligt utövande	22
Attityder/värderingar	17
Geografi/rumslighet	14
Sekularisering	13
Statlig reglering/konstitution	13
Politik	12

Tabell 4. Topp tio detaljerade koder, antal.

Hänger då vissa frågor eller perspektiv samman med studier av vissa rörelser eller religioner? För att identifiera de inbördes relationerna mellan koderna har jag gjort ett nätverk av koderna, med hjälp av programmet Pajek. För att göra visualiseringen av nätverket (se Bild 1) överskådligt har jag inkluderat de koder som förekommer minst tre gånger i materialet. Utifrån detta är det möjligt att identifiera ett par

relativt tydliga mönster. Många av artiklarna som behandlar *New age* berör också *Ideologi/trossystem* på ett eller annat sätt. Detta gäller också för artiklarna om *Nya religiösa rörelser*, *neo-paganism*, *Västerländsk esotericism* och *Japanska religioner*. Vissa koder, som *Sekter/kulter* och *Statlig reglering/konstitution*, är i första hand kopplade till ett specifikt studieobjekt, nämligen *Nya religiösa rörelser*. Det finns även förhållandevis tydliga kopplingar mellan några av de detaljerade koderna, som mellan *Organisering* och *Ideologi/trossystem*. Likaså förekommer vissa koder i princip alltid tillsammans, som *Migration/etnicitet* och *Geografi/rumslighet*.

Samciteringar – en bild av den intellektuella kärnan

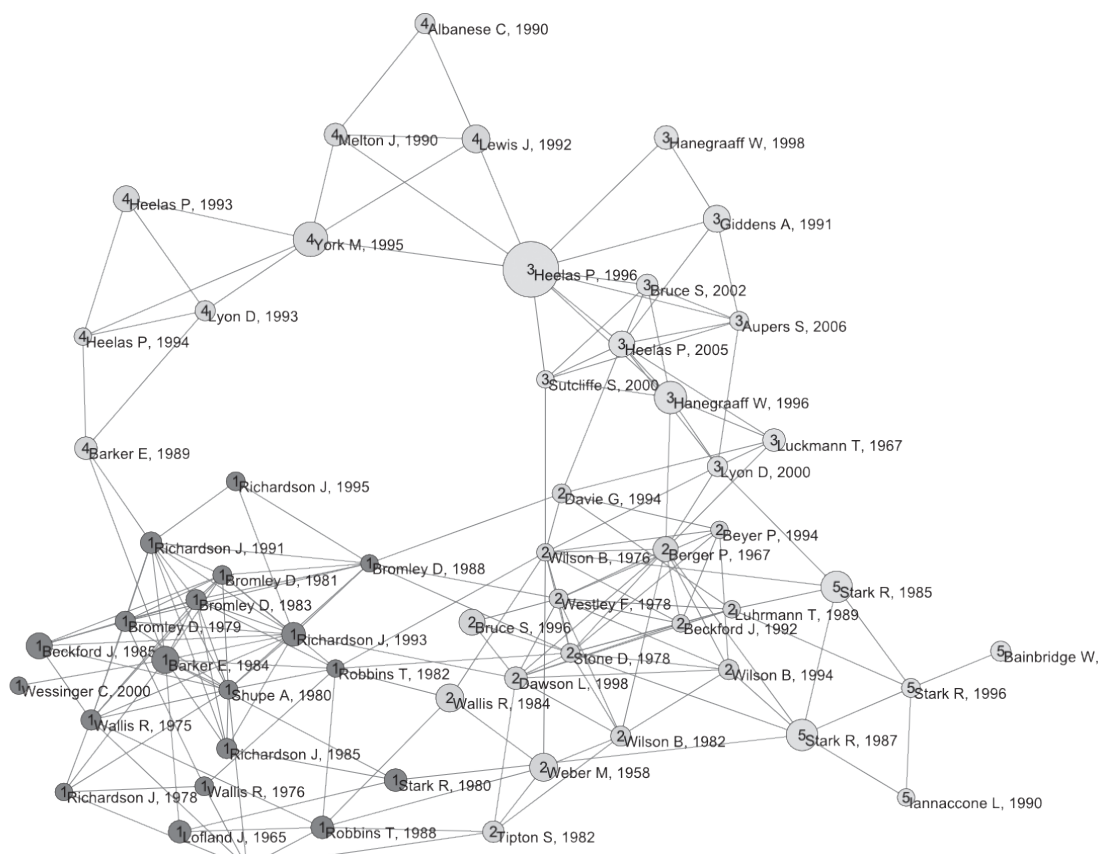
Finns det en gemensam intellektuell kärna inom den samhällsvetenskapliga forskningen om nyandlighet och nya religiösa rörelser? Ett sätt att fånga ett forskningsfälts intellektuella struktur är att utföra så kallad samciteringsanalys, av de referenser som förekommer inom ett avgränsat material (Small 1974). Ett grundläggande antagande är att om dokument A och dokument B citeras i dokument C så finns det en koppling – eller likhet – mellan A och B även om de inte citerar varandra. Vidare kan man anta att om dokument A och B förekommer ofta tillsammans så är kopplingen starkare än om det sker i något enstaka fall. Dokument som ofta är samciterade är dessutom vanligtvis högt citerade generellt, varför identifikation av samciterade dokument kan vara ett bra sätt att kartlägga nyckelbegrepp, metoder, teorier etc. (*ibid*). Samciteringsanalys uttrycks genom nätverk, mellan enskilda dokument, författare (det vill säga; författarens samlade produktion) eller en kombination av dem.

I det aktuella materialet finns det information om vilka referenser

som har använts. Referenserna är dock sammanställda på olika sätt i *Web of Science* och *Scopus* – och i vissa fall inte fullständiga – varför de har standardiserats utifrån försteförfattare och publiceringsår för dokumentet. Med hjälp av Bibexcel och Pajek har jag identifierat vilka samciteringar som finns i materialet (se Persson, Danell & Schneider 2009). Då materialet som helhet innehåller av ett mycket stort antal samciteringar har jag valt att renodla nätverket på ett par olika sätt. I visualiseringen nedan (Bild 2) har jag inkluderat referenser som förekommer minst 2 gånger tillsammans och har en normaliserad samciteringsfrekvens på minst 0,30. Den normaliserade samförekomstfrekvensen beräknas enligt formeln $XY/(X * Y)^{1/2}$, där XY är antalet gånger referenserna X och Y förekommer i samma referenslista och X är antalet gånger dokumentet X refereras i hela materialet och Y är antalet gånger referensen Y förekommer i hela materialet. Normaliseringen av samförekomstfrekvenserna görs för att minska betydelsen av att vissa verk citeras av så gott som alla inom ett fält, och därmed också länkas till mycket stor del av den samlade litteraturen. En poäng med detta är att synliggöra vilka referenser som förekommer tillsammans och inte vilka som är mest förekommande i materialet som helhet (Ahlgren, Jarneving & Rousseau 2003).

Med hjälp av denna analys kan vi identifiera fem kluster i materialet (Bild 2, referenserna i dessa kluster redovisas i Appendix), varav åtminstone fyra är tydligt innehållsmässigt sammanhållna.

Bild 2. Visualisering av samciteringar i samhällsvetenskapliga artiklar om nyandlighet och nya religiösa rörelser

Det första klustret har jag valt att benämna som *Sekter och kulturer*. Här återfinns översiktliga verk, av bland andra Thomas Richardson, David Bromley, Thomas Robbins, James Beckford och Roy Wallis, där olika sätt att definiera och analysera sekter och kulturer diskuteras. Ett tydligt tema inom detta kluster är frågor som rör anslutning, rekrytering, konvertering, utträde och förekomsten av (eventuell) hjärntvätt inom sekter och kulturer. Dessa frågor diskuteras bland annat ur juridiska, psykologiska, sociologiska och socialpsykologiska perspektiv. Inom detta kluster återfinns också fallstudier av enskilda rörelser, som Eileen

Barkers *The Making of a Moonie*, Roy Wallis *The Road to Total Freedom - a Sociological Analysis of Scientology* och David Bromley och Anson Shupes *Moonies in America*.

Det andra klustret är kanske det innehållsmässigt mest mångfaceterade, varför jag har benämnt det som *Religiös förändring och typologier av religioner*. Inom detta kluster återfinns både nyare och äldre samhällsvetenskapliga klassiker. Ett framträdande tema är västvärldens generella sekularisering och religionens förändrade roll, vilket bland annat representeras av Peter Bergers moderna klassiker *The Sacred Canopy*. Flera av författarna i detta kluster, som Steve Bruce och Gracie David, pekar på den ökade individualiseringen av religiöst utövande och att denna rimligen leder till högre grad av andlighet men lägre grad av traditionellt organiserad religiositet. I ett par verk, som Lome Dawsons, diskuteras även religiös förändring med explicit fokus på nya religiösa rörelser. Ett annat tema inom detta kluster är typologier av religiösa grupper och inriktningar. Detta är centrala bidrag i både Max Webers banbrytande verk *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism* och Roy Wallis moderna klassiker *The Elementary Forms of the New Religious Life*. I det sistnämnda verket lanseras den välkända typologin av nya religiösa rörelser, utifrån om de är världsavvisande, världsbejakande eller världsanpassade.

Det tredje klustret, *New age och nyandlighet i det postmoderna samhället*, behandlar i likhet med det andra klustret religionens förändrade roll i samhället. En viss förskjutning beträffande innehållet kan dock noteras, då verken i detta kluster i högre grad fokuserar på hur det postmoderna samhället påverkar det religiösa området i allmänhet – och på New age-rörelsen i synnerhet. I detta kluster återfinns ett par av de centrala noderna i samciteringsanalysen, nämligen Paul Heelas

The New Age Movement: The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity och Wouter J. Hanegraaffs *New Age Religion and Western Culture: Esotericism in the Mirror of Secular Thought*. Den förstnämnda är sociologisk till sin karaktär och behandlar såväl idémässiga grunder som sociala och organisatoriska aspekter, alltmedan den senare är religionshistorisk och i huvudsak fokuserar på den historiska framväxten av rörelsen. Ytterligare ett par verk, som David Lyons *Jesus in Disneyland: Religion in Postmodern Times* och Stef Aupers och Dick Houtmans *Beyond the Spiritual Supermarket: The Social and Public Significance of New Age Spirituality*, är inriktade på relationen mellan det postmoderna tillståndet, konsumtionskultur och andliga rörelser som New age. Några av verken i detta kluster är dock av mer övergripande karaktär, som Anthony Giddens *Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age* och Thomas Luckmanns *The Invisible Religion*.

Detta leder vidare till det fjärde klustret, som kort och gott är benämnt som *New age-rörelsen*. Här återfinns ytterligare ett par av de centrala noderna i samciteringsanalysen, nämligen Michael Yorks *The Emerging Network: A Sociology of the New Age and Neo-Pagan Networks* och James Lewis och Gordon Meltons (red.) *Perspectives on the New Age*. Båda dessa verk är tämligen översiktliga till sin karaktär och ägnar uppmärksamhet både åt rörelsens idémässiga grunder, olika grupper samt organisatoriska och demografiska dimensioner. Här finner vi också ett par verk som är mer specifikt inriktade på relationen mellan New age-rörelsen och det postmoderna samhället, genom Paul Heelas och David Lyon. En fråga är dock om det är rimligt att separera det tredje och det fjärde klustret från varandra. Innehållsmässigt är de mycket överlappande. Likaså kan man tänka sig att ett par av verken,

som Thomas Luckmanns bok *The Invisible Religion*, skulle kunna rymmas i klustret om religiös förändring.

Det femte klustret, *Ekonomsociologiska perspektiv*, är kanske det mest homogena i detta material. Detta kretsar kring ett antal dokument skrivna av tre författare, nämligen Rodney Stark, William S. Bainbridge och Laurence Iannaccone. Dessa författare har gjort sig kända som förespråkare av ett ekonomiskt, eller rational choice, perspektiv på religion. En central del av dessa verk är också att de lanserar ett alternativ till traditionella sekulariseringsteorier, där de ifrågasätter religionens förutspådda död.

Avslutning

För att återknyta till den inledande frågan; är det möjligt att identifiera ett distinkt samhällsvetenskapligt forskningsfält om nyandlighet och nya religiösa rörelser? Trots uppenbara svårigheter med att avgränsa fältet, både beträffande forskningens innehåll och disciplinära gränser, så vill jag argumentera för att det är både möjligt och realistiskt.

Den kvalitativa kodningen av innehållet i artiklarna indikerar att fältet förenas kring ett par dominerande studieobjekt, nämligen New age och nya religiösa rörelser – vilket kanske inte är så förvånande då dessa begrepp har använts för att söka dokument i databaserna. I materialet finns det dock exempel på en rad inriktningar, som västerländsk esotericism, neo-paganism, och enskilda grupper, som Hare Krishna och Soka Gokkai. Kodningen visar också att även om många av artiklarna behandlar det idémässiga innehållet i olika religioner och andliga inriktningar så tycks detta ske i samhällsvetenskapliga sammanhang, genom att vara kopplade till frågor om organisering, religiöst/andligt utövande och identitet. Andra framträdande teman i innehållet är eko-

nomi/marknad, sekter/kulter och attityder/värderingar. Vid studier av religiösa fenomen skulle man kunna förvänta sig fler historiska eller teologiska infallsvinklar. I kodningen av materialet lyser dock dessa med sin frånvaro – vilket också kan ses som tecken på att urvalet av artiklar faktiskt reflekterar just samhällsvetenskaplig forskning inom detta område och inte religionsvetenskapliga eller religionshistoriska studier i vidare mening.

Även analysen av den intellektuella kärnan, som utfördes med hjälp av samciteringsanalys, stärker bilden av att detta är ett förhållandevis distinkt fält. Merparten av den litteratur som författarna refererar är av samhällsvetenskaplig, sociologisk eller religionssociologisk karaktär – även om det också finns exempel på religionshistoriska verk. I samciteringsanalysen återfinns också flera av de teman som identifierades i den kvalitativa kodningen av artiklarna, både beträffande övergripande studieobjekt (New age och nya religiösa rörelser) och mer distinkta infallsvinklar som sekularisering, sekter/kulter, anslutning, hjärntvätt och ekonomi/marknad. En övergripande skillnad mellan analysen av den intellektuella kärnan och den kvalitativa kodningen av innehållet är att den förstnämnda indikerar ett betydligt större fokus på sekularisering och religiös förändring än den senare. Likaså finns ett mer uttalat fokus på det postmoderna samhället och hur det påverkar religionens område. Men kanske handlar detta mer om en skillnad i vilka begrepp som författarna har använt i titlar och abstracts? Rimligen behandlar en hel del av studierna om ideologi/trossystem dessa, eller liknande, aspekter.

Att uttala sig om hur forskningsfältet har utvecklats över tid är vanskligt, då det både rör sig om förhållandevis få publikationer per år och det finns problem med att jämföra databaserna över tid. En viss

ökning tycks dock vara möjlig att identifiera från mitten av 1990-talet och framåt, likaså att det under de senaste åren har publicerats mellan 20 och 30 artiklar per år. I materialet kan man se att publicering sker i ett mycket stort antal tidskrifter, även om några av dem (som *Journal of Contemporary Religion* och *Social Compass*) är mer frekventa än andra. Om man ser till topptidskrifterna är det även på denna punkt tydligt att det finns ett relativt distinkt samhällsvetenskapligt forskningsfält.

Avslutningsvis är det möjligt att konstatera att detta är ett forskningsfält som domineras av europeiska forskare – och att andelen nordisk forskning om nyandlighet och nya religiösa rörelser står i paritet med nordisk samhällsvetenskaplig forskning generellt. Då *Web of Science* och *Scopus* i första hand täcker engelskspråkiga tidskrifter är det även sannolikt att den europeiska dominansen skulle vara ännu större om fler nationella och icke engelskspråkiga forum var inkluderade.

Referenser

- Ahlgren, Per, Bo Jarneving & Ronald Rousseau, "Requirements for a Cocitation Similarity Measure, With special Reference to Pearson's Correlation Coefficient", *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 54, 2003: 6, s. 550-560.
- Beckford, James A., *Cult Controversies: The Societal Response to New Religious Movements*, Oxford: Routledge Kegan & Paul 1985.
- Caldwell, John C., Israel O. Orubuloye & Pat Caldwell, "Underreaction to AIDS in Sub-Saharan Africa", *Social Science & Medicine*, 34, 1992: 11, s. 1169-1182.
- de Solla Price, Derek, *Little Science, Big Science*, New York: Columbia University Press 1963.
- Furseth, Inger & Pål Repstad, *Religionssociologi – en introduktion*, Stockholm: Liber 2005.
- Garfield, Eugene, "The Languages of Science Revisited: English (only) Spoken Here?", *Current Contents*, 18, 1990: 31, s. 3-18.

- Hargens, Lowell L., "Using the Literature: Reference Networks, Reference Contexts, and the Social Structure of Scholarship", *American Sociological Review*, 65, 2000: 6, s. 6846-865.
- Hicks, Diana, "The Difficulty of Achieving full Coverage of International Social Science Literature and the Bibliometric Consequences", *Scientometrics*, 44, 1999: 2, s. 193-215.
- Hyland, Ken, "Academic Attribution: Citation and the Construction of Disciplinary Knowledge", *Applied Linguistics*, 20, 1999: 3, s. 341-367.
- Irribaren-Maestro, Isabel, Maria Luisa Lascurain-Sánchez & Elias Sanz-Casado, "The Use of Bibliometric Techniques in Evaluating Social Sciences and Humanities", *Celebrating Scholarly Communication Studies: A Festschrift for Olle Persson at his 60th Birthday*, *ISSI*, 5, 2009: S-June, s. 25-37.
- Kärki, Riita & Terttu Kortelainen, *Introduktion till bibliometri*, Helsingfors: Nordinfo 1998.
- MacRoberts, Michael H. & Barbara R. MacRoberts, "The Negational Reference: Or the Art of Dissembling", *Social Studies of Science*, 14, 1984: 1, s. 91-94.
- Minow, Martha, "Public and Private Partnerships: Accounting for the New Religion", *Harvard Law Review*, 116, 2003: 5, s. 1229-1270.
- Peach, Ceri, "Social Geography: New Religions and Ethnoburbs - Contrasts with Cultural Geography", *Progress in Human Geography*, 26, 2002: 2, s. 252-260.
- Persson, Olle, Rickard Danell & Jesper Schneider, "How to Use Bibexcel for Various Types of Bibliometric Analysis", *Celebrating Scholarly Communication Studies: A Festschrift for Olle Persson at his 60th Birthday*, *ISSI*, 5, 2009: S-June, s. 9-24.
- Schneider, Jesper W., Solveig Bach Sandal & Ditte Schödt Jensen, "Bibliometri: en biblioteks- og informationsvidenskabelig kompetence", *Revy*, 6, September, 2006, s. 4-8.
- Sjöberg, Lennart & Anders af Wählbergs, "Risk Perception and New Age beliefs", *Risk Analysis*, 22, 2002: 4, s. 751-764.
- Small, Henry, "Cocitation in the Scientific Literature: a New Measure for the Relation Between Two Documents", *Current Contents*, 2, 1974: 13, s. 174-176.
- Stark, Rodney & William S. Bainbridge, "Of Churches, Sects, and Cults: Preliminary Concepts for a Theory of Religious Movements", *Journal for the Scientific Study of Religion*, 18, 1979: 2, s. 117-131.
- Zitt, Michel, Suzy Ramanana-Rahary & Elise Bassecoulard, "Relativity of Citation Performance and Excellence Measures: From Cross-field to Cross-scale Effects of Field-normalisation", *Scientometrics*, 63, 2005:2, s. 373 -401.

Van Raan, Anthony F. J., "Advanced Bibliometric Methods for the Evaluation of Universities", *Scientometrics*, 45, 1999, 2, s. 417-423.

Wardwell, Walter I., "Alternative Medicine in the United States", *Social Science & Medicine*, 38, 1994: 8, s. 1061-1068.

Wouters, Paul, *The Citation Culture*, Amsterdam: University of Amsterdam, Faculteit der Scheikunde 1999.

Internetreferenser

<http://eu.wiley.com/WileyCDA/WileyTitle/productCd-JSSR.html>

<http://pajek.imfm.si/>

<http://scp.sagepub.com/>

<http://www8.umu.se/inforsk/Bibexcel/>

<http://www.tandfonline.com/action/aboutThisJournal?show=aimsScope&journalCode=cjcr20>

<http://www.tandfonline.com/action/aboutThisJournal?show=aimsScope&journalCode=rrel20>

Samtliga Internetreferenser i denna artikel kontrollerades 2012-10-23 och var då aktiva.

Appendix

Kluster 1: Sekter och kulturer

Barker, Eileen, *The Making of a Moonie: Choice or Brainwashing?*, Oxford: Blackwell 1984.

Beckford, James A., *Cult Controversies: The Societal Response to New Religious Movements*, Oxford: Routledge Kegan & Paul 1985.

Bromley, David G., & Anson D. Shupe, *Moonies in America: Cult, Church, and Crusade*, Newbury Park: Sage Publications 1979.

Bromley, David G., & Anson D. Shupe, *Strange Gods: The Great American Cult Scare*, Boston: Beacon 1981.

Bromley, David G. & James T. Richardson (ed.), *The Brainwashing/deprogramming Controversy: Sociological, Psychological, Legal, and Historical Perspectives*, New York: Mellen Press 1983.

- Bromley, David G., *Falling from the Faith: Causes and Consequences of Religious Apostasy*, Newbury Park: Sage Publications 1988.
- Lofland, John & Rodney Stark, "Becoming a World-saver: A Theory of Conversion to a Deviant Perspective", *American Sociological Review*, 30, 1965: 6, s. 862-875.
- Richardson, James T. (ed.), *Conversion Careers: In and Out of the New Religions*, Beverly Hills: Sage 1978.
- Richardson, James T., "The Active vs. Passive Convert: Paradigm Conflict in Conversion/Recruitment Research", *Journal for the Scientific Study of Religion*, 24, 1985: 2, s. 163-179.
- Richardson, James T., "Cult/brainwashing Cases and Freedom of Religion", *Journal of Church and State*, 33, 1991:1, s. 55-74.
- Richardson, James T., "Definitions of Cult: From Sociological-Technical to Popular-Negative", *Review of Religious Research*, 34, 1993: 4, s. 348-356.
- Richardson, James T., "Clinical and Personality Assessment of Participants in New Religions", *Journal for the Psychology of Religion*, 5, 1995: 3, s. 145-170.
- Robbins, Thomas & Dick Anthony, "Deprogramming, Brainwashing and the Medicalization of Deviant Religious Groups", *Social Problems*, 29, 1982: 3, s. 283-297.
- Robbins, Thomas, *Cults, Converts and Charisma: The Sociology of New Religious Movements*, Thousand Oaks: Sage Publications 1988.
- Shupe, Anson D. & David G. Bromley, "Financing the New Religions: A Resource Mobilization Approach", *Journal for the Scientific Study of Religion*, 19, 1980: 3, s. 227-239.
- Stark, Rodney & William S. Bainbridge, "Of Churches, Sects, and Cults: Preliminary Concepts for a Theory of Religious Movements", *Journal for the Scientific Study of Religion*, 18, 1979: 2, s. 117-131.
- Stark, Rodney & William S. Bainbridge, "Networks of Faith: Interpersonal Bonds and Recruitment to Cults and Sects", *American Journal of Sociology*, 86, 1980: 6, s. 1376-1395.
- Wallis, Roy, *Sectarianism: Analyses of Religious and Non-religious Sects*, Ultimo: Halestead Press 1975.
- Wallis, Roy, *The Road to Total Freedom: A Sociological Analysis of Scientology*, London: Heinemann 1976.
- Wessinger, Catherine Lowman (ed.), *Millennialism, Persecution, and Violence: Historical Cases*, Syracuse: Syracuse University Press 2000.

Kluster 2: Religiös förändring och typologier av religioner

- Beckford, James 1992, *New Religious Movements and Rapid Social Change*, London: Sage 1992.
- Berger, Peter L., *The Sacred Canopy*, Garden City: Doubleday 1967.
- Beyer, Peter, *Religion and Globalization*, London: Sage 1994.
- Bruce, Steve, *From Cathedrals to Cults: Religion in the Modern World*, Oxford: Oxford University Press 1996.
- Davie, Grace, *Religion in Britain since 1945: Believing Without Belonging*, Hoboken: Wiley-Blackwell 1994.
- Dawson, Lome L., "Anti-modernism, Modernism, and Postmodernism: Struggling with the Cultural Significance of New Religious Movements", *Sociology of Religion*, 59, 1998: 2, s. 131-156.
- Luhmann, Tanya M., "The Magic of Secrecy", *Ethos*, 17, 1989: 2, s. 131-165.
- Stone, Donald, "New Religious Consciousness and Personal Religious Experience", *Sociology of Religion*, 39, 1978: 2, s. 123-134.
- Tipton, Steven M., "The Moral Logic of Alternative Religions", *Daedalus*, 111, 1982: 1, s. 185-213.
- Wallis, Roy, *The Elementary Forms of the New Religious Life*, London: Routledge & Kegan Paul 1984.
- Weber, Max, *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*, New York: The Free Press 1958.
- Westley, Frances, "The Cult of Man: Durkheim's Predictions and New Religious Movements", *Sociology of Religion*, 39, 1978: 2, s. 135-145.
- Wilson, Bryan R., *Contemporary Transformations of Religion*, Oxford: Oxford University Press 1976.
- Wilson, Bryan R., *Religion in Sociological Perspective*, Oxford: Oxford University Press 1982.
- Wilson, Bryan R. & Karel Dobbelaere, *A Time to Chant: The Soka Gakkai Buddhists in Britain*, Oxford: Oxford University Press 1994.

Kluster 3: New age och nyandlighet i det postmoderna samhället

Aupers, Stef & Dick Houtman, "Beyond the Spiritual Supermarket: The Social and Public Significance of New Age Spirituality", *Journal of Contemporary Religion*, 21, 2006: 2, s. 201-222.

Bruce, Steve, *God is Dead: Secularization in the West*, Oxford: Blackwell Publishers 2002.

Giddens, Anthony, *Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age*, Palo Alto: Stanford University Press 1991.

Hanegraaff, Wouter J., *New Age Religion and Western Culture: Esotericism in the Mirror of Secular Thought*, New York: State University of New York Press 1996/1998.

Heelas, Paul, *The New Age Movement: The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*, Oxford: Wiley-Blackwell 1996.

Heelas, Paul & Linda Woodhead, *The Spiritual Revolution: Why Religion is Giving Way to Spirituality*, London: Wiley-Blackwell 2005.

Luckmann, Thomas, *The Invisible Religion: The Problem of Religion in Modern Society*, New York: Macmillan 1967.

Lyon, David, *Jesus in Disneyland: Religion in Postmodern Times*, Oxford: Polity Press 2000.

Sutcliffe, Steven & Marion Bowman (ed.), *Beyond New Age: Exploring Alternative Spirituality*, Edinburgh: Edinburgh University Press 2000.

Kluster 4: New age-rörelsen

Albanese, Catherine, *Nature Religion in America*, Chicago: University of Chicago Press 1990.

Barker, Eileen, *New Religious Movements: A Practical Introduction*, London: HSMO 1989.

Heelas, Paul, "The New Age in Cultural Context: The Premodern, the Modern and the Postmodern", *Religion*, 23, 1993, 2, s. 103-116.

Heelas, Paul, "The Limits of Consumption and the Post-modern 'Religion' of the New Age", Abercrombie, Nicholas et al. (ed.) *The Authority of the Consumer*, London: Taylor & Francis 1994.

Lewis, James R. & J. Gordon Melton (ed.), *Perspectives on the New Age*, New York: State University of New York Press 1992.

Lyon, David, "A Bit of a Circus: Notes on Postmodernity and New Age", *Religion*, 23, 1993: 2, s. 117-126.

Melton, J. Gordon, "Introductory Essay: an Overview of the New Age Movement", J. Gordon Melton, Jerome Clark & Aidan A. Kelly (ed.) *New Age Encyclopedia*, Detroit: Gale 1990.

York, Michael, *The Emerging Network: A Sociology of the New Age and Neo-Pagan Networks*, Lanham: Rowman and Littlefield publishers 1995.

Kluster 5: Ekonomosociologiska perspektiv

Bainbridge, William S., *The Sociology of Religious Movements*, New York: Routledge 1997.

Iannaccone, Laurence, "Religious Practice: A Human Capital Approach", *Journal for the Scientific Study of Religion*, 29, 1990: 3, s. 297-314.

Stark, Rodney, "How New Religions Succeed: A Theoretical Model", Bromley, David G. & Philip E. Hammond (eds.), *The Future of New Religious Movements*, Macon: Mercer University Press 1987.

Stark, Rodney & William S. Bainbridge, *The Future of Religion: Secularization, Revival, and Cult Formation*, Berkely: University of California Press 1985.

Stark, Rodney & William S. Bainbridge, *A Theory of Religion*, Chapel Hill: Rutgers University Press 1987/1996.